

Veluwe

Uilen en wij

Als kind wist ik eigenlijk niet beter, steenuilen waren er altijd wel te horen en soms te zien in de hoogstambongerd bij onze boerderij. Pas op latere leeftijd kwam ik er achter dat de 'kàtoel'n', zoals die in onze omgeving genoemd worden, hetzelfde zijn als steenuilen. Maar nog steeds vind ik de aanduiding 'katoele' ('katuil' voor de lezers die de Nedersaksische taal wat minder goed beheersen) veel treffender dan 'steenuil'. Zeg nu zelf, bijna alle geluiden die een kat maakt, produceert een steenuil ook. Nee, spinnen doet de uil niet als je over zijn zachte koppie aait, maar blazen wel, al dan niet in combinatie met een uithaal van z'n scherpe nagels.

Het zal nu bijna 20 jaar geleden zijn dat een plaatsgenoot, actief in een uilenwerkgroep, ons vroeg om een nestkast voor een steenuil in de bongerd op te mogen hangen. Daar hadden we natuurlijk geen enkel bezwaar tegen. De kast hangt nog steeds in de ruim honderdjarige suikerperenboom. Het onderkomen voorziet duidelijk in een behoefte. Zo ver we kunnen nagaan is er al die tijd maar één jaar geweest dat het niet tot een succesvol broedsel is gekomen.

Vanuit onze (inmiddels woon-)boerderij hebben we een mooi uitzicht op de bongerd en op de uilen. Zie je ze niet, dan hoor je ze wel. Voordat onze zoon 'papa' of 'mama' kon zeggen, imiteerde hij in zijn box voor het raam de uilen: 'mieuw, mieuw!'

In de loop der jaren hebben we heel wat beleefd met de steenuilen. Te veel om op te noemen. Bijna ieder jaar

zetten we uit de kast getuimelde uilskuikens weer terug. Ik weet het wel, dat is tegen de natuur, ze kunnen (net als een kat!) vaak wel weer in de boom klimmen. Maar onze kast is zodanig opgehangen dat ze niet meer terug in de kast kunnen klauteren. Zo kan er trouwens ook niet zo gemakkelijk een kat of steenmarter in de kast komen. Hoog op een boomtak is zo'n uilenjong zijn leven overigens ook niet zeker. Buurvrouw zag eens hoe vlak voor haar ogen een reiger een jong steenuiltje uit een goudreinettenboom plukte.

Gelet op de gemiddelde leeftijd van een steenuil hebben er intussen verschillende generaties in de kast gebroed. Niet dat de we aan de individuele dieren kunnen zien dat ze 'nieuw' zijn, maar toch merk je in de loop van de jaren verschil in gedrag. Er zijn jaren geweest dat er bijna dagelijks een van de bongerdbewoners op een waslijnpaal, dicht bij huis, geïnteresseerd bij ons naar binnen zat te loeren. De laatste jaren zien we dit eigenlijk nauwelijks meer. Ook zien we duidelijke verschillen in het foerageer- en eetgedrag. Dit kan overigens net zo goed aan het wisselende voedselaanbod liggen als aan de individuele smaak van de dieren. Afgelopen zomer haalden de uilen de kost voor hun jongen voornamelijk uit ons gazon. Pieren, ritnaalden, kevers? Er zijn jaren geweest dat hun voorkeur uitging naar jonge merels die ze met veel moeite in de kast manoeuvreerden. Vorig jaar lieten ze de merelnesten in de omgeving volledig ongemoeid.

Tweemaal heeft een steenuil in ons huis rondgefladderd. Voorbijgangers hadden eens 's avonds laat onder de meidoornheg die de bongerd van de openbare weg scheidt, een steenuil gevonden. Ze waren zo attent om bij ons aan te bellen. Het niet meer zo piepjonge uiltje was zo te zien bezig dood te gaan. Doorweekt van de regen, koud en uitgehongerd. Uit moed der wanhoop hebben we het diertje in een doos in de keuken gezet. In het donker in het gazon een paar pieren voor hem gewipt. Daar had de uil geen trek in. De pieren hebben we toen maar bij de uil in de doos gedaan en we zijn naar bed gegaan. De volgende ochtend werden we wakker van een springlevende steenuil die door de kamer en de keuken vloog.

Eens op een avond hoorden we een vreemd geluid in huis. Het kwam ergens uit de schoorsteen. Een vogel, een steenmarter? In de kamer een afdekplaat losgemaakt en met behulp een zaklantaarn in het schoorsteenkanaal gekeken. Twee felgele ogen keken me angstig aan. Een schoorsteenuil. Zo te zien kon hij geen kant op en wij konden niet bij het arme dier komen. Er zat niets anders op dan maar af te wachten. Als ie dood zou gaan, konden we het kadaver misschien wel met een lange stok uit de schoorsteen peuteren. Na een korte nachtrust werden we gewekt door weer een vreemd geluid. Nu niet vanuit de schoorsteen, maar vanuit de keuken en kamer, waar een volwassen steenuil rondjes vloog. De schoorsteen was geveegd en het huis zat onder het stof.

Als jochie haalde ik vaak 'Wat vliegt daar?' van Dr. W.H. van Dobben uit de boekenkast. Plaatjes kijken. Sommige vogels spraken bijzonder tot mijn verbeelding. Zoals de hop, met zijn vreemde kuif. Ook de kerkuil met zijn witte gezicht vond ik heel bijzonder. Tientallen jaren later heb ik eens bij iemand van de uilenwerkgroep van de KNNV Epe-Heerde geïnformeerd of het niet mogelijk was een kerkuilenkast in onze schuur te plaatsen. Steenuilen zijn leuk, maar voor ons eigenlijk ook wel een beetje gewoon. Van een kerkuil had ik nooit meer dan een schim in het donker gezien. Ik kreeg te horen dat het niet verantwoord zou zijn dat er bij ons een kerkuilenkast zou komen, want binnen

een straal van minder dan twee kilometer was er ook al een broedpaar. Dat zou te veel concurrentie geven. Als leek neem je dat dan maar aan van een uilendeskundige. Totdat ik eens bij een akkerbouwer in Drenthe moest zijn. Die boer deed veel aan weidevogelbescherming en vertelde tussen neus en lippen door dat hij sinds een jaar een broedpaar kerkuilen onder de golfplaten van zijn schuur had. De uilen zaten in een

kauwennest; de oorspronkelijke bewoners hadden ze verjaagd. Nog interessanter vond ik dat hij vertelde dat in een landbouwschuur honderd meter verderop al jarenlang kerkuilen broedden in een nestkast. Hoezo, onderlinge concurrentie? Toen ik het lid van de uilenwerkgroep dit verhaal vertelde, was hij overtuigd. Of hij was mijn gezeur om een kerkuilenkast zat. Hoe dan ook, hij bracht me een kast. Met de nodige moeite heb ik de kast in de nok van de schuur, tegen de gevel geplaatst, met een vlieggat naar buiten.

Vervolgens afwachten. 'Kiek'n wat 't wordt'. Zo nu en dan eens voorzichtig gekeken, maar geen kerkuil te bekennen. Toen op een koude zaterdagmorgen onze hoogstambonger het meewerkend voorwerp was van een snoeicursus (georganiseerd door de KNNV Epe-Heerde, actieve club), kwam uiteraard de aanwezige steenuilenkast ter sprake. Toen ik vertelde dat er ook al enkele jaren een kerkuilenkast in de schuur hing, wilden ze daar ook nog even gaan kijken. Je bent KNNV-ver of niet. Op de hooizolder een ladder tegen de gevel gezet, deksel van de kast omhoog. Geen uil. Eén van de hoogstamsnoeiers was niet mee de schuur in gegaan. Hij moest nodig plassen. Toen hij daar mee bezig was, achter de schuur, hoorde en zag hij boven zich een kerkuil het vlieggat uitvluchten. Geschrokken van de ladder tegen zijn kast. Dus toch een kerkuil! Jammer dat ik hem zelf niet gezien had. Datzelfde jaar nog, 2005, een eerste broedresultaat. Toen een van de kinderen op school vertelde dat de kuikens geringd zouden worden, vroeg zijn schoolmeester, een echte natuurliefhebber, om daar bij te mogen zijn. Geen probleem. Een paar dagen later telefoon van de schooldirecteur. Of hij alsjeblieft ook mocht komen kijken. Sinds die tijd is geen van onze kinderen meer blijven zitten. Ook in 2006, 2007 en 2009 zijn er jonge kerkuilen uitgevlogen.

We genieten van de uilen. Voor onze kinderen is het prachtig om op te groeien tussen de uilen. Wat een ervaring om eens een steenuilskuiken voorzichtig over de kop te strelen voordat hij weer in de kast wordt gezet. Om te mogen helpen met het ringen van de kerkuilen. Je zou dat ieder kind toewensen. De uilen zijn een dankbaar onderwerp voor hun werkstukken en spreekbeurten.

Binnenkort wordt vlak bij ons huis een nieuwe woonwijk gebouwd. Een toegangsweg komt op een paar meter van de steenuilenkast en tien meter van de kerkuilenkast. De paddenpoel en houtwal die we destijds hebben aangelegd worden nu ingebouwd. De gemeente heeft enkele maatregelen bedacht om te voorkomen dat de uilen hier verdwijnen. Hiertoe verplicht door de Flora- en Faunawet. Of de uilen hiermee tevreden zullen zijn? De tijd zal het leren.

Fam De Boer Wapenveld.